

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԳՈՒՐԳԵՆ ԼԵՎՈՆԻ ՔՈԹԱՆՁՅԱՆ

**ՄԱՐՄՆԱԿԱՃԱՌՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊՎԱԾ ՔՐԵԱԻՐԱԿԱԿԱՆ և
ԿՐԻՄԻՆԱԼՈԳԻԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐ**

**ԺԲ.00.05 – «Քրեական իրավունք, կրիմինալոգիա, քրեակատարողական
իրավունք» մասնագիտությամբ իրավաբանական գիտությունների
թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսության**

Ս Ե Ղ Մ Ա Գ Ի Ր

Երևան - 2015

ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ГУРГЕН ЛЕВОНОВИЧ КОТАНДЖЯН

**УГОЛОВНО- ПРАВОВЫЕ И КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ
СВЯЗАННЫЕ С ПРОСТИТУЦИЕЙ**

АВТОРЕФЕРАТ

**Диссертации на соискание ученой степени кандидата
юридических наук по специальности 12.00.05- “Уголовное право,
криминалогия, уголовно-исполнительное право”**

ЕРЕВАН - 2015

*Ատենախոսության թեման հաստատվել է Երևանի պետական
համալսարանում*

Գիտական ղեկավար՝ իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Ա.Ռ. Մարգարյան

Պաշտոնական ընդդիմախոսներ՝ իրավ. գիտ. դոկտոր,
դոցենտ Ս.Վ. Առաքելյան

իրավաբանական գիտությունների
թեկնածու Վ. Ա. Շահնագարյան

Առաջատար կազմակերպություն՝ ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիր

Ատենախոսության պաշտպանությունը տեղի է ունենալու 2015 թ.-ի մայիսի 27-ին, ժամը 14³⁰-ին Երևանի պետական համալսարանում գործող ԲՈՀ-ի Իրավագիտության 001 մասնագիտական խորհրդի նիստում (0025, ք. Երևան, Ալեք Մանուկյան 1):

Ատենախոսությանը կարելի է ծանոթանալ Երևանի պետական համալսարանի գրադարանի գիտաշխատողների ընթերցարահում:

Սեղմագիրն առաքվել է 2015թ.-ի ապրիլի 27-ին:

Մասնագիտական խորհրդի գիտական
քարտուղար, իրավ. գիտ. թեկնածու

Ա. Ա. Մանասյան

Тема диссертации утверждена в
Ереванском государственном университете

Научный руководитель: кандидат юридических наук,
доцент А.Р. Маргарян

Официальные оппоненты: доктор юридических наук,
доцент С.В. Аракелян

кандидат юридических
наук В.А. Шахназарян

Ведущая организация: Образовательный комплекс полиции РА

Защита состоится 27 мая 2015 г., в 14³⁰ часов на заседании специализированного совета 001 по юриспруденции ВАК при Ереванском государственном университете (0025, г. Ереван, ул. Алека Манукяна 1).

С диссертацией можно ознакомиться в читальном зале научных работников библиотеки ЕГУ.

Автореферат разослан 27 апреля 2015

Ученый секретарь специализированного
совета, кандидат юридических наук

А. А. Манасян

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ատենախոսական հետազոտության թեմայի արդիականությունը: Ինչպես ցանկացած պետության, այնպես էլ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքականության առաջնահերթ խնդիրներից է հասարակության կենսական կարևոր շահերի, հասարակության խաղաղ գոյակցությունը և կայուն զարգացումը ապահովող հասարակական հարաբերությունների ապահովումը: Այդ ենթատեքստում առանձնահատուկ կարևորություն ունի մարմնավաճառության կանոնակարգմանն ուղղված պետական քաղաքականության մշակումը:

Մարմնավաճառությունը որպես սոցիալ-իրավական երևույթ մշտապես գտնվել է քրեագետների ուշադրության առանցքում և տեղի տվել դրա կանոնակարգման առումով իրարամերժ մոտեցումների: Քրեագետների մի մասի կարծիքով այն էական վտանգ է ներկայացնում հանրության բարոյականության և առողջության համար, քանի որ խաթարվում են բարոյական արժեքները, տարածում են գտնում վեներական հիվանդությունները, ՄԻԱԿ ախտանիշը, աճում է հանցավորության ընդհանուր մակարդակը: Քրեագետների այս խմբի կարծիքով մարմնավաճառությամբ զբաղվելու համար պետք է սահմանել քրեական պատասխանատվություն: Մյուսների կարծիքով էլ, ընդհակառակը, մարմնավաճառությունը հարկավոր է օրինականացնել:

ՀՀ-ում այս հիմնախնդիրը ևս արդիական է: ՀՀ Ոստիկանության տվյալների համաձայն՝ 2010թ.-ին մարմնավաճառների նկատմամբ կազմվել է ընդամենը 149 արձանագրություն, 2011թ.-ին՝ 288, 2012-ին՝ 184: Մինչդեռ ՀՀ-ում իրականացված փորձագիտական ուսումնասիրությունների համաձայն՝ ՀՀ-ում մարմնավաճառների թիվը անցնում է 1000-ից: Ընդ որում, մտահոգիչ է ոչ միայն ՀՀ-ում առկա, այլև արտագնա մարմնավաճառության տարածումը: Ըստ ԱՄՆ պետդեպարտամենտի և ՄԱԿ-ի տվյալների՝ ԱՄԷ-ում և Թուրքիայում գրեթե 1000 հայ կանայք զբաղվում են մարմնավաճառությամբ, որոնց մեծ մասը թրաֆիքինգի զոհեր են:

Մարմնավաճառությունը նաև նպաստում է հանցագործությունների ընդհանուր մակարդակի աճին: Մասնավորապես, 2012թ.-ին իրավապահ մարմինների աշխատակիցների հետ ատենախոսի կողմից իրականացված հարցազրույցների արդյունքների համաձայն՝ մարմնավաճառությունը առավելապես նպաստում է գողությունների և թմրանյութերի ապօրինի տարածման աճին:

Ինչպես հայտնի է, ՀՀ-ում մարմնավաճառությունը քրեականացված չէ, այս երևույթի համար սահմանված է միայն վարչական պատասխանատվություն: Քրեականացված են, սակայն, մարմնավաճառության հետ կապված հանցագործությունները: ՀՀ քրեական օրենսգրքով պատասխանատու

վություն է սահմանված մարդու թրաֆիքինգի (հոդվ. 132), երեխային պոռնկությամբ զբաղվելուն ներգրավելու (հոդվ. 166) շահադիտական նպատակով այլ անձի պոռնկությամբ զբաղվելուն ներգրավելու (հոդվ. 261) և պոռնկությամբ զբաղվելուն նպաստելու (հոդվ. 262) արարքների համար:

Սակայն որոշակի բարդություններ կան այդ հանցագործությունների որակման, նշված հանցագործությունների սահմանազատման հետ կապված: Այսպես, ատենախոսի կողմից ուսումնասիրված դատավճիռների վերլուծությունները վկայել են, որ, բարդություններ են ծագում շահադիտական նպատակով այլ անձի պոռնկությամբ զբաղվելուն ներգրավելու (հոդվ. 261) և պոռնկությամբ զբաղվելուն նպաստելու (հոդվ. 262) հանցակազմերի սահմանազատման ժամանակ:

Բավական բարդ է մարմնավաճառության կանխարգելման միջոցառումների մշակումը, քանի որ ոչ ՀՀ քրեական օրենսգրքում և ոչ էլ վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքում տրված չէ մարմնավաճառության հասկացությունը, չկա միասնական մոտեցում մարմնավաճառության սոցիալական բնույթի և այս երևույթը առաջացնող պատճառների վերաբերյալ: Բացի այդ, ՀՀ-ում մինչև այժմ չի իրականացվել մարմնավաճառության վերաբերյալ որևէ ընդգրկուն հետազոտություն, որով հնարավոր կլիներ բացահայտել մարմնավաճառության ներկա վիճակը, դրսևորումները, մարմնավաճառի անձը բնութագրող հատկանիշները:

Նման պայմաններում ակնհայտ է մարմնավաճառություն երևույթի ուսումնասիրման անհրաժեշտությունը:

Թեմայի մշակվածության աստիճանը: Մարմնավաճառության հիմնախնդիրները ուսումնասիրվում են գիտության տարբեր ճյուղերի կողմից: Բժշկության մեջ մարմնավաճառությունը, դրա հետևանքները և դրանց կանխման հարցերը հետազոտել են Բ.Պ. Դենիսովը, Ի. Ն. Ժուրավյովան, Ի. Ս. Կոնը, Բ. Մ. Վիլլիսը, Ա. Ա. Տկաչենկոն, Ն.Ս. Ուստենկոն և այլ հեղինակներ: Մարմնավաճառության սոցիալական ասպեկտը հետազոտել են Յու. Ա. Կլեյբերգը, Ե. Վ. Յանկոն, Վ. Դ. Ռիժիկովը, Ա. Ա. Սելինը և ուրիշները: Մարմնավաճառության և նրա կանխարգելման հարցերին դեռևս 19-րդ և 20-րդ դարերում անդրադարձել են Վ. Մ. Բելստերեվը, Ի. Բլոխը, Մ. Գերենտը, Վ. Դերյուժինսկին, Չ. Լոմբրոզոն, Ֆ. Լիխտը, Ֆ. Յանկովսկին. Վ.Մ. Տարանովսկին, Գ. Ֆերերոն և այլք: Վերջին տասնամյակների ընթացքում այս երևույթի գիտական ուսումնասիրություններով զբաղվել են Յու. Մ. Անտոնյանը, Ա. Ա. Գաբիանին, Յա. Ի. Գիլինսկին, Լ. Դ. Երոխինան, Ա. Ն. Իզմատովը, Վ.Ի. Լեբեդենկոն, է. Ֆ. Պոբեգայլոն, Մ.Ա. Սելեզնովը, Ս.Լ. Ուլիցկին, Ն.Վ. Ուխանովան և ուրիշներ: Այդուհանդերձ, կան մարմնավաճառությանն առնչվող բանաթիվ հարցեր, որոնք գիտական հետազոտության կարիք ունեն: Հատկապես ՀՀ-ում այս հարցը լրջորեն չի ուսումնասիրվել և դրա վերաբերյալ չկա որևէ համապարփակ աշխատանք:

Հետազոտության նպատակը և խնդիրները: Ատենախոսական հետազոտության նպատակը ՀՀ-ում մարմնավաճառության վիճակի և նրա հետ կապված հանցագործությունների վերլուծությունն է, մարմնավաճառության կանխման օրենսդրական և այլ միջոցառումների մշակումն է:

Նշված նպատակների իրականացման համար առաջադրվել են հետևյալ խնդիրները.

- Սահմանել են մարմնավաճառության հասկացությունը և հատկանիշները:

- Ուսումնասիրել մարմնավաճառությունը պայմանավորող հիմնական գործոնները:

- Իրավական վերլուծության ենթարկել մարմնավաճառության հետ կապված հանցագործությունները:

- Վեր հանվել մարմնավաճառությանը զբաղվող անձանց կրիմինալ-գիական առանձնահատկությունները:

- Մշակել մարմնավաճառության և դրան առնչվող բացասական երևույթների կանխմանն ուղղված միջոցառումներ:

Հետազոտության օբյեկտը և առարկան: Հետազոտության օբյեկտը մարմնավաճառությանը վերաբերվող հասարակական հարաբերություններն են, հետազոտության առարկան՝ մարմնավաճառության դրսևորումներն են, դրան նպաստող գործոնները, վիճակը, մարմնավաճառի անձը բնութագրող հատկանիշները, մարմնավաճառությանն առնչվող հանցագործությունները:

Հետազոտության մեթոդաբանական հիմքը: Հետազոտության մեթոդաբանական հիմքը կազմել է ճանաչողության համընդհանուր դիալեկտիկական մեթոդը: Հետազոտության արդյունքների հավաստիությունը և գիտական չափանիշների համապատասխանությունն ապահովվել է այնպիսի մեթոդների կիրառմամբ, ինչպիսիք են՝ տրամաբանական, պատմաիրավական, համեմատական-իրավական, վիճակագրական տվյալների վերլուծության, փաստաթղթերի ուսումնասիրության և վերլուծության:

Հետազոտության տեսական հիմքը: Որպես հետազոտության տեսական հիմք ծառայել են այնպիսի հեղինակների աշխատանքներ, ինչպիսիք են՝ Յու. Մ. Անտոնյանը, Գ.Ա. Ավանեսովը, Ի.Վ. Բոյկոն, Լ.Դ. Գաուխմանը Ա.Ի. Դոլգովան, Ա.Ի. Ելիստրատովը, Ն.Ի. Ջագորոդնիկովը, Ա.Ի. Իգնատովը, Յու.Ի. Լյապունովը, Ն.Գ. Կադնիկովը, Ա.Ն. Կրասիկովը, Վ.Ն. Կուրյայվցևը, Ն.Ֆ.Կուզնեցովան, Ե.Գ. Մանիչը. Վ.Դ. Մալկովը, Ա.Վ. Նաումովը, Ա.Ա. Պիոնտովսկին, Ա.Ի. Ռարոզը, Ֆ.Մ.Ռեշետնիկովը, Յու. Պ. Սմիրնովը, Ա.Ն. Տրայնինը, Ռ.Ս. Օվչինսկին և ուրիշները:

Հետազոտության նորմատիվ հիմքը: Հետազոտության նորմատիվ հիմքն են հանդիսացել ՀՀ Սահմանադրությունը, ՀՀ Քրեական օրենսգրքը,

ՀՀ Քրեական դատավարության օրենսգիրքը, ՀՀ Քաղաքացիական օրենսգիրքը, Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգիրքը, ԱՄՆ-ի, Գերմանիայի Ղաշնային Հանրապետության, Իսպանիայի, Նիդերլանդների, Մակեդոնիայի, ՌԴ-ի, Բելառուսի, Չինաստանի և մի շարք այլ երկրների քրեական օրենսդրությունները: Հետազոտության հիմք են ծառայել նաև մարմնավաճառության և սեռական շահագործման կանխմանն ուղղված միջազգային իրավական փաստաթղթերը:

Հետազոտության փորձառական (եմպիրիկ) հիմքը: Հետազոտության փորձառական հիմքն են կազմել մարմնավաճառությամբ զբաղվող 42 անձանց, 120 քաղաքացիների շրջանում 2012թ.-ին ատենախոսի կողմից իրականացված հարցումների, իրավապահ մարմինների 30 աշխատակիցների, 20 բժիշկների (մաշկապեներոլոգների և գինեկոլոգների) շրջանում իրականացված փորձագիտական հարցման արդյունքները, մարմնավաճառությամբ զբաղվող 15 անձանց հետ իրականացված հարցազրույցները: Ուսումնասիրվել են ՀՀ Քրեական օրենսգրքի 132, 132², 166, 261, 262 հոդվածներով 50 դատական գործերով կայացված դատավճիռները, ոստիկանության պաշտոնական կայքից ստացված վիճակագրական տվյալները, ՀՀ վիճակագրական տարեգրքերը, մարմնավաճառության վերաբերյալ լրատվամիջոցների հրապարակումները և այլն:

Ատենախոսության գիտական նորոյթն ու պաշտպանության ներկայացվող դրույթները: Ատենախոսության գիտական նորոյթն այն է, որ ՀՀ-ում առաջին անգամ կատարվել է մարմնավաճառությանն առնչվող համակողմանի հետազոտություն: Հետազոտության շրջանակներում տրվել է մարմնավաճառության բնորոշումը, ներկայացվել են մարմնավաճառների բնութագրիչ հատկանիշները, բացահայտվել է մարմնավաճառությունը պայմանավորող գործոնների համակցությունը, ուսումնասիրվել է մարմնավաճառությանն առնչվող արարքների համար պատասխանատվություն սահմանող օրենսդրությունը և մշակվել են առաջարկություններ դրանց կատարելագործմանն ուղղությամբ, դիտարկումներ են արվել տվյալ հանցակազմերի որակման առանձնահատկությունների կապակցությամբ: Նշվածի հետ միասին առաջարկություններ են մշակվել մարմնավաճառության և դրան վերաբերող բացասական երևույթների կանխման նպատակով:

Աշխատանքի գիտական նորոյթն արտահայտվում է նաև պաշտպանության ներկայացվող հետևյալ դրույթներում.

1) - ՀՀ քրեական օրենսգրքում և վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքում օգտագործված «պոռնկություն» եզրույթը առաջարկվում է փոխարինել «մարմնավաճառություն» եզրույթով: Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի հոդված 179¹ –ում

մարմնավաճառությունը սահմանել հետևյալ բովանդակությամբ. «Մարմնավաճառությունը գործունեության տեսակ է, որով անձը (մարմնավաճառը) մեկ այլ անձի (հաճախորդին) պարբերաբար կամ նման դիտավորությամբ մատուցում է սեքսուալ բնույթի ծառայություններ վարձատրության պայմանով՝ անկախ վարձատրության ձևից և վարձատրությունը փոխանցելու եղանակից»:

2) Թեև սոցիալ-տնտեսական գործոնները վճռորոշ նշանակություն ունեն ՀՀ-ում մարմնավաճառությամբ զբաղվող անձնաց վարքագծի մոտիվացիայի ձևավորման գործում, սակայն նրանց կողմից մարմնավաճառությունը դիտարկվում է ոչ թե կենսական անհրաժեշտության խնդիրների լուծման, այլ բարեկեցիկ կյանքի միջոցների ձեռք բերման միջոց, ուստի մարմնավաճառությունը չի կարելի դիտարկել զուտ որպես սոցիալ-տնտեսական գործոններով պայմանավորված հիմնախնդիր:

3) ՀՀ քրեական օրենսգրքի հոդված 261-ում շահադիտական նպատակը նախատեսված է որպես հանցակազմի պարտադիր հատկանիշ: Առաջարկվում է «շահադիտական նպատակով» արտահայտությունը հանել հոդվածի դիսպոզիցիայից, իսկ հոդվածը վերնագրել որպես՝ այլ անձի պոռնկությամբ զբաղվելուն ներգրավելը:

- Առաջարկվում է հոդված 262-ի դիսպոզիցիան շարադրել հետևյալ բովանդակությամբ. «պոռնկությամբ զբաղվելու համար հաստատություն ստեղծելը, դեկավարելը կամ պահելը կամ որևէ հանրային հաստատություն պոռնկությամբ զբաղվելու համար օգտագործելը կամ այլ անձի պոռնկությամբ զբաղվելու համար բնակարան կամ այլ կացարան պարբերաբար տրամադրելը կամ պոռնկությամբ զբաղվելուն այլ ձևով նպաստելը...»:

4) Առաջարկվում են մարմնավաճառության կանխման հետևյալ միջոցները՝

- Սեռական դաստիարակության դասընթացի ընդգրկում դպրոցական ծրագրում, որը պետք է դասավանդվի բժշկի կամ հոգեբանի կողմից:

- ՀՀ տարածքում պոռնոգրաֆիկ կայքերի արգելափակում/ֆիլտրում:

- Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքում հետևյալ դրույթի ավելացում՝ «պոռնկությամբ զբաղվող անձանց կողմից իրենց ծառայություններն առաջարկելը ուսումնական կամ դաստիարակչական հաստատություններում կամ դրանց հարակից տարածքներում (մինչև 500 մ հեռավորության վրա) առաջացնում է տուգանքի նշանակում նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկի չափով»:

- Եկամտային հարկի մասին օրենքի 10-րդ հոդվածում հետևյալ բովանդակությամբ դրույթի ավելացում. «մանկատան շրջանավարտներից

զանձվող եկամտային հարկի դրույքաչափը հաշվարկվում է սույն հոդվածի առաջին մասով սահմանված դրույքաչափի կետով»:

5) Թրաֆիքինգի կանխարգելման նպատակով առաջարկվում է ՀՀ քրեական օրենսգրքի հոդված 132-ում ներառել հետևյալ դրույթը՝ «սույն հոդվածի առաջին մասով կամ երկրորդ մասի առաջին կետով նախատեսված արարքը առաջին անգամ կատարած անձը, ով մինչև տուժողին շահագործելը ազատել է նրան և նպաստել հանցագործության բացահայտմանը ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, եթե նրա արարքում այլ հանցակազմ չկա»:

6) Մարմնավաճառությանն առնչվող հանցագործությունների տուժողների շահերի պաշտպանության նպատակով առաջարկվում է՝

- Փաստաբանության մասին ՀՀ օրենքի 41-րդ հոդվածի 5-րդ մասում (որտեղ սահմանված է հանրային պաշտպանի գրասենյակի կողմից անվճար իրավաբանական օգնություն ստացող անձանց շրջանակը) ներառել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 132 և 132² հոդվածներով տուժողներին:

- քրեական դատավարության օրենսգրքի հոդված 16-ը լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ դրույթով՝ «ՀՀ Քրեական օրենսգրքի 132, 132², 166, 261, 262 հոդվածներով դատավարությունները անցկացվում են դռնփակ դատական քննությամբ»:

Ատենախոսության տեսական նշանակությունը: Ատենախոսության տեսական նշանակությունն այն է, որ ՀՀ-ում առաջին անգամ կատարվեց մարմնավաճառության և նրան առնչվող հանցագործությունների քրեաիրավական և կրիմինոլոգիական հարցերին առնչվող համակողմանի հետազոտություն, որի արդյունքները կարող են տեսական հիմք հանդիսանալ հետագա գիտական ուսումնասիրությունների համար:

Ատենախոսության գործնական նշանակությունը: Ատենախոսության գործնական նշանակությունն այն է, որ դրա արդյունքները՝ առաջարկները, մոտեցումները, եզրակացությունները կարող են օգտագործվել մարմնավաճառության և դրան առնչող հանցագործությունների դեմ պայքարը կարգավորող իրավական ակտերի կատարելագործման, ՀՀ իրավապահ մարմինների կողմից նշված ուղղությամբ կատարվող պայքարի գործընթացի կազմակերպման, ուսումնական, մեթոդական և գիտական գրականության մշակման նպատակով:

Հետազոտության արդյունքների փորձարկումն ու ներդրումը: Ատենախոսությունը քննարկվել է Երևանի պետական համալսարանի քրեական իրավունքի ամբիոնում, որտեղ հաստատվել են ատենախոսության մեջ առկա հիմնական տեսական վերլուծություններն ու եզրակացությունները: Հետազոտության հիմնական դրույթներն ու եզրահանգումները ներկայացված են հեղինակի հրապարակած չորս գիտական հոդվածներում, ինչպես նաև

դրանք օգտագործվում են կրիմինալոգիա առարկայի դասավանդման ժամանակ:

Ատենախոսության կառուցվածքը: Ատենախոսությունը պատրաստված է ՀՀ ԲՈՀ-ի կողմից սահմանված պահանջներին համապատասխան, բաղկացած է ներածությունից, երեք գլուխներից, որոնք ներառում են 9 ենթագլուխ, եզրակացությունից, օգտագործված գրականության ցանկից և հավելվածից:

ԱՏԵՆԱՆՍՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԲՈՎԱՆՂԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ատենախոսության **առաջաբանում** հիմնավորված է ընտրված թեմայի արդիականությունը, բացահայտված է աշխատության գիտական նորույթը, ցույց են տրված հետազոտության նպատակն ու խնդիրները, օբյեկտը, մեթոդաբանական հիմքը և տեսական բազան, ձևակերպված են պաշտպանության ներկայացվող դրույթները, ներկայացված են հետազոտության տեսական ու գործնական նշանակությունը, արդյունքների փորձարկումը:

Ատենախոսության առաջին գլխում «**Մարմնավաճառության սոցիալական բնույթը**» ներկայացված են մարմնավաճառության հասկացությունը և դրսևորումները, մարմնավաճառության վիճակը ՀՀ-ում, մարմնավաճառությամբ զբաղվող անձանց կրիմինալոգիական բնութագիրը և մարմնավաճառությանը նպաստող գործոնները: Հեղինակը, ուսումնասիրելով իրավաբանական գրականության մեջ առկա կարծիքները և Հայաստանում մարմնավաճառության առկա վիճակը, սահմանել է մարմնավաճառության պարտադիր հատկանիշները, որի հիման վրա էլ ներկայացրել է մարմնավաճառության բնորոշման իր տարբերակը: Ատենախոսը առանձնացնում է մարմնավաճառությունը բնութագրող հետևյալ պարտադիր հատկանիշները՝

1. Մարմնավաճառության հակաբարոյական բնույթը:
2. Մարմնավաճառությամբ զբաղվելու կայունությունը (սիստեմատիկությունը):
3. Սեռական հարաբերությունների հատուցելիությունը:
4. Սեռական հարաբերությունների արտամուսնական բնույթը:

Վերոնշյալի հիման վրա հեղինակը տալիս է մարմնավաճառության հետևյալ սահմանումը. «Մարմնավաճառությունը գործունեության տեսակ է, որով անձը (մարմնավաճառը) մեկ այլ անձի (հաճախորդին) պարբերաբար մատուցում է սեքսուալ բնույթի ծառայություններ վարձատրության պայմանով՝ անկախ վարձատրության ձևից և վարձատրությունը փոխանցելու եղանակից»: Եվ քանի որ ՀՀ օրենսդրության մեջ բացակայում է մարմնավաճառ-

ռության բնորոշումը, հեղինակը նպատակահարմար է համարում նշված սահմանումը ներառել ՀՀ վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքում՝ մարմնավաճառության համար պատասխանատվություն սահմանող հոդվածում:

Ատենախոսը վերլուծելով արտասահմանյան երկրներում առկա մարմնավաճառության դրսևորումները և հաշվի առնելով ՀՀ-ում առկա իրողությունները առանձնացնում է մարմնավաճառության հետևյալ տեսակները՝

1) Ըստ դրանով զբաղվող սուբյեկտների՝ կանանց, տղամարդկանց (այդ թվում՝ միասեռականների), չափահասների, անչափահասների և մանկական:

2) Ըստ կամքի արտահայտման եղանակի՝ կամավոր և հարկադիր:

3) Ըստ հիերարխիկ բնույթի՝ փողոցային, բնակարանային, հասարակաց տների, էլիտար:

Ատենախոսը առաջարկում է նաև ՀՀ օրենսդրության մեջ օգտագործված «պոռնկություն» եզրույթը փոխարինել «մարմնավաճառություն» եզրույթով, քանի որ կարծում է՝ «պոռնկությունը» ընդհանրական հասկացություն է, իսկ «մարմնավաճառություն» եզրույթն ավելի հստակ և ամբողջական է արտահայտում քննարկվող երևույթի բովանդակությունը:

Անդրադառնալով ՀՀ-ում մարմնավաճառության վիճակին՝ հեղինակը արձանագրում է, որ ըստ փորձագիտական տվյալների՝ մարմնավաճառների քանակը անհամեմատ ավելի մեծ է ոստիկանության տեսադաշտում հայտնված մարմնավաճառների քանակից: Մասնավորապես, փորձագիտական հետազոտությունների համաձայն՝ ՀՀ-ում կան 1000-ից ավելի մարմնավաճառներ, մինչդեռ 2012թ.-ին մարմնավաճառների նկատմամբ կազմվել է ընդամենը 184 արձանագրություն, ընդ որում՝ քիչ չեն դեպքերը, երբ միևնույն անձի նկատմամբ արձանագրություն է կազմվել երկու և ավելի անգամ: Ասվածից հետևում է, որ իրավապահ մարմինները պետք է ակտիվացնեն իրենց ջանքերը մարմնավաճառների հայտնաբերման ուղղությամբ՝ առավել մեծ ուշադրություն դարձնելով համացանցում և զվարճանքի վայրերում իրենց ծառայություններն առաջարկող մարմնավաճառների վրա, միջոցառումներ ձեռնարկեն մարմնավաճառության լատենտայնության պատճառ հանդիսացող գործոնների չեզոքացման ուղղությամբ:

Ատենախոսը նշում է, որ մարմնավաճառները իրենց զբաղմունքից զատ թույլ են տալիս այլ իրավախախտումներ. հեղինակի կողմից իրավապահ մարմինների աշխատակիցների շրջանում իրականացված հարցման արդյունքների համաձայն՝ 53%-ը կարծում է, որ մարմնավաճառները իրականացնում են թմրանյութերի օգտագործում և տարածում, 30%-ը՝ գողություն, 13%-ը՝ շորթում և 4%-ը՝ այլ հանցագործություններ: Ըստ

հարցվածների՝ մարմնավաճառների հանդեպ կատարվող հիմնական ուսնձ-գություններն են՝ ծեծը, բռնության այլ դրսևորումները (56%), գողությունը (16%), սեռական ուսնձգություն (7%): Նմանատիպ հարցեր ուղղվել են նաև մարմնավաճառներին: Այն հարցին, թե հաճախորդները Ձեզ երբևէ ծեծել կամ Ձեր նկատմամբ այլ ֆիզիկական բռնություն կատարել են, հարցվածների 57%-ը տվել է դրական պատասխան:

Մարմնավաճառների կրիմինալոգիական բնութագիրը պարզելու նպատակով հեղինակի՝ մարմնավաճառների շրջանում կատարած հարցում-ներից պարզ դարձավ, որ ՀՀ-ում մարմնավաճառությամբ առավելապես զբաղվում են 19-30 տարիքային խմբի ներկայացուցիչները: Փորձագիտա-կան հարցմանը ներգրավված իրավապահ մարմինների ներկայացուցիչնե-րի կարծիքով անչափահաս մարմնավաճառները կազմում են մարմնավա-ճառների ընդհանուր թվի 10-15%-ը, թեև հարցմանը ներգրավված բժիշկնե-րի տվյալներով տարեկան իրենց է դիմում ընդամենը 10-15 անչափահաս մարմնավաճառ: Սրա բացատրությունն այն է, որ անչափահասներից շատե-րը չեն օգտվում բժշկի ծառայություններից, որը մեծ վտանգ է պարունակում թե՛ իրենց, թե՛ իրենց ծառայություններից օգտվողների առողջության համար:

Կրիմինալոգիական գրականության մեջ բազմիցս արտահայտվել է, այն գաղափարը, որ կրթական ցածր մակարդակը նպաստում է հակահասա-րակական և հակաիրավական վարքագծի դրսևորմանը, քանի որ անձը, իր մտահորիզոնի, աշխարհայացքի պայմաններում չտեսնելով խնդիրների լուծման այլ ուղիներ, դիմում է հակաիրավական կամ հակաբարոյական վարքագծի: Կրիմինալոգիական գրականության մեջ արտահայտված այս տեսակետը հաստատվում է նաև հեղինակի կողմից իրականացված հետա-զոտության արդյունքներով: Մասնավորապես, հեղինակի ուսումնասիրու-թյան շրջանակներում հայտնված մարմնավաճառների 54%-ը ուներ թերի միջ-նակարգ, 39%-ը՝ միջնակարգ և միայն 7%-ը՝ բարձրագույն կրթություն: Ընդ որում, վերջիններս ընտրանքում հայտնված առավել բարձր վարձատրվող մարմնավաճառներն են:

Այն, որ կրթական մակարդակը ուղղակիորեն կապված է աշխատանքի ընտրության հետ ակնհայտ է նաև մարմնավաճառների նախկինում աշխա-տանքի փորձ ունենալու հանգամանքը պարզելու նպատակով տրված հար-ցի պատասխանների վերլուծությունից: Ըստ այդ արդյունքների՝ մարմնա-վաճառների ընդամենը 7%-ը ունի բարձրագույն կամ միջնակարգ մասնագի-տական կրթություն: Հատկանշական է նաև, որ մինչև մարմնավաճառու-թյամբ զբաղվելը մարմնավաճառների գերակշռող մասը՝ 85%-ը, երբեք չի աշ-խատել:

Հեղինակը համաձայն է այն տեսակետին, որ մարմնավաճառությունը

հիմնականում պայմանավորված է սոցիալ-հոգեբանական և տնտեսական գործոններով: Ճիշտ է, մարմնավաճառները նշում են, որ մարմնավաճառությամբ զբաղվելու պատճառը սոցիալական վիճակն է (հարցված մարմնավաճառների 64%-ը նշել է, որ մարմնավաճառությամբ է զբաղվում սոցիալական ծանր վիճակի պատճառով), այնուամենայնիվ մարմնավաճառությունը պայմանավորող գործոնների շարքում մեծ է սոցիալ-հոգեբանական պատճառների ներգործությունը: Հեղինակը սոցիալ-հոգեբանական գործոնների շարքում առանձնացնում է մարմնավաճառների ընտանեկան դրությունը, կրթական մակարդակը, հասարակության մեջ տիրող բարքերը: Հեղինակը հավելում է, որ մարմնավաճառությանը նպաստող պատճառներից մեկն էլ սեռական դաստիարակության պատշաճ համակարգի բացակայությունն է: Ատենախոսը փաստում է, որ հասարակությունը կամաց-կամաց ավելի հանդուրժող վերաբերմունք է դրսևորում վարքագծի այնպիսի տեսակների նկատմամբ, որոնք ավանդաբար համարվում էին անընդունելի բարոյականության տեսանկյունից (մարմնավաճառություն, մոլեխաղեր, թմրամոլություն և այլն): Ասվածը ապացուցում է նաև բնակչության շրջանում իրականացված հարցումները: Մասնավորապես, հարցման 120 մասնակիցներից միայն 56%-ն է նշել, որ մարմնավաճառների նկատմամբ բացասական վերաբերմունք ունի: Ատենախոսի կարծիքով մարմնավաճառության տարածմանն ու քարոզմանն էապես նպաստում է համացանցի զարգացումը: Հայաստանում, ի տարբերություն մի շարք այլ երկրների, չի գործում ֆիլտրացման մեթոդը, որը պոռնոգրաֆիկ կայքերը որոշ կատեգորիայի օգտագործողների (հատկապես անչափահասների) համար դարձնում է անհասանելի:

Հեղինակը համարում է, որ վերոնշյալ բացասական գործոնները մեղմելու համար կարևոր է դպրոցական ծրագրում սեռական դաստիարակության պատշաճ ծրագրի ներդրումը: Ցանկալի է, որ քննարկվող առարկան դասավանդվի բժշկի կամ հոգեբանի կողմից: Կանխարգելիչ ազդեցություն կարող է ունենալ հեռուստատեսությամբ ֆիլմերի և հաղորդումների ցուցադրումը, որոնք կներկայացնեն մարմնավաճառության պատճառած վնասերը և մարմնավաճառների կյանքի տխուր ու դժբախտ կողմերը: Անհրաժեշտ է, որպեսզի պետությունը աջակցի և խրախուսի նման ֆիլմերի ու հաղորդումների պատրաստմանն ու ցուցադրմանը:

Ատենախոսության երկրորդ՝ *«Մարմնավաճառության հետ կապված հանցագործությունների քրեաիրավական բնութագիրը գլխում»* վերլուծության են ենթարկվել մարմնավաճառությանն առնչվող հանցակազմերը և առաջարկություններ ներկայացվել դրանց կատարելագործման ուղղությամբ:

Հեղինակը, վերլուծելով մարդու թրաֆիքինգի հանցակազմը, արձա-

նագրում է, որ հողվածի դիսպոզիցիայում որպես հացանքի կատարման եղանակ սահմանված հավաքագրելը դրսևորվում է տուժողին տարբեր եղանակներով թրաֆիքինգի մեջ ընդգրկելով: Ատենախոսը համաձայնում է այն տեսակետին, համաձայն որի՝ այն դեպքերում, երբ մարդկանց հավաքագրելու համար հրապարակվում են կեղծ հայտարարություններ կամ գովազդներ, բայց դրանք հանցավորներից անկախ հանգամանքերում խափանվում են, նման արարքները ենթակա են որակման՝ որպես հավաքագրելու միջոցով մարդկանց առևտրի (թրաֆիքինգի) նախապատրաստություն: Հողված 132-ում որպես սուբյեկտիվ կողմի պարտադիր հատկանիշ նշված է հատուկ նպատակ՝ հանցագործության կատարումը շահագործման նպատակով: Այսինքն, անձին պատասխանատվության ենթարկելու համար պետք է ապացուցել, որ նա արարքը կատարել է մարդուն շահագործելու նպատակով: Ակնհայտ է, որ թրաֆիքինգ կատարողները, առաջնորդվելով շահադիտական շարժառիթով, կարող են ունենալ տարբեր նպատակներ: Մասնավորապես, մարդուն հանձնողը (վաճառողը) հետապնդում է շահույթ ստանալու նպատակ հենց մարդուն հանձնելուց և նա անտարբեր է տուժողի հետագա ճակատագրի հանդեպ և ոչ միշտ է գիտակցում, թե ստացողը ինչ նպատակ է հետապնդում: Իսկ նման իրավիճակը կարող է թույլ տալ վաճառողին խուսափել պատասխանատվությունից, քանի որ այս դեպքում հանցավորի դիտավորությունը ուղղված է ոչ թե տուժողին շահագործելուն, այլ նրա նկատմամբ որևէ գործարքի կատարմանը: Տուժողին տեղափոխելը, փոխանցելը, թաքցնելը կարող են կատարվել նրան առանց հետագայում շահագործելու նպատակով, այնպես էլ առանց գիտակցելու, որ այդպիսի նպատակով է գործում վերջնական ձեռք բերողը: Խնդրի լուծման համար որոշ քրեագետներ առաջարկում են մարդուն շահագործելու նպատակը հանել դիսպոզիցիայից և այն նախատեսել որպես ծանրացնող հանգամանք: Սակայն, հեղինակը դեմ է այս մոտեցմանը և համարում է, որ եթե շահագործման նպատակը նախատեսվի որպես ծանրացնող հանգամանք, կստացվի, որ անձը ենթարկվում է շահագործման շահագործման նպատակով:

Ատենախոսը քննարկելով ՔՕ հողված 261-ով նախատեսված հանցակազմը կարծում է, որ այս հանցակազմի օբյեկտիվ կողմի մեջ չի մտնում անձին պոռնկությամբ զբաղվելը շարունակելուն հարկադրելը, այն պատճառով, որ ներգրավել պոռնկությամբ մեջ նշանակում է ներգրավել այնպիսի անձի, որը տվյալ պահին այդ գործունեությամբ չի զբաղվում: Հնարավոր չէ անձին ներգրավել այնպիսի ոլորտ, որտեղ նա արդեն գործում է: Այդպիսի գործողությունները պետք է որակվեն՝ ելնելով ներգրավված անձին տրվող սպառնալիքի բնույթից: Չնայած արդարացված կլիներ հողված 261-ի դիսպոզիցիան լրացնել «անձի՝ պոռնկությամբ զբաղվելը դադարեցնելուն խոչն-

դրոտելը» արտահայտությամբ: Ընդ որում, այստեղ խոչնդոտելու եղանակները համընկնում են ներգրավելու եղանակներին: Այսինքն, խոչնդոտել հնարավոր է ինչպես բռնության գործադրման, այնպես էլ առանց դրա՝ համոզելու, նյութապես շահագրգռելու և այլ եղանակներով: Խոսելով այս հանցագործության սուբյեկտիվ կողմի մասին՝ անհրաժեշտ է նշել, որ այն հնարավոր է կատարել միայն ուղղակի դիտավորությամբ: Այսինքն, հանցավորը գիտակցում է, որ մեկ այլ անձի ներգրավում է պոռնկության մեջ, և ցանկանում է դա: Եթե նա ներգրավում է անչափահասի և գիտակցում է դա, ապա արարքը կորակվի հոդված 166-ով: Այս հանցակազմի սուբյեկտիվ կողմի պարտադիր հատկանիշ է նպատակը:

Հոդված 261-ում, որպես դիսպոզիցիայի հատկանիշ, սահմանված է հանցագործության կատարման շահադիտական նպատակը: Այստեղից հետևում է, որ հանցակազմը առկա է, երբ հանցավորը անձին ներգրավում է պոռնկության մեջ՝ նպատակ հետապնդելով վերջինիս գործունեությունից ստանալ նյութական օգուտ: Հեղինակի կարծիքով շահադիտական նպատակի նախատեսումը դիսպոզիցիայում արդարացված չէ: Ճիշտ է, այս հանցագործությունը հիմնականում կատարվում է շահադիտական նպատակով, սակայն չի բացառվում արարքի կատարումը այլ նպատակներով ևս:

Հոդվ. 262-ի դիսպոզիցիայում օգտագործված է «...կամ գույքային օգուտ ստանալով՝ պոռնկությամբ զբաղվելուն այլ ձևով նպաստելը» արտահայտությունը, ինչից հետևում է, որ օրենսդիրը հոդվածում նշված գործողությունների մի մասի (հաստատություն ստեղծելու, պահելու, դեկավարելու և այլնի) կատարման համար չի նախատեսում գույքային օգուտ ստանալու նպատակ, իսկ պոռնկությամբ զբաղվելուն այլ ձևով նպաստելու համար նախատեսում է այդպիսի նպատակ, ինչը արդարացված չէ: Այդ պատճառով ատենախոսը ավելի ճիշտ է համարում հոդվ. 262-ի դիսպոզիցիան շարադրել հետևյալ բովանդակությամբ. «շահադիտական նպատակով պոռնկությամբ զբաղվելու համար հաստատություն ստեղծելը, դեկավարելը կամ պահելը կամ որևէ հանրային հաստատություն պոռնկությամբ զբաղվելու համար օգտագործելը կամ այլ անձի պոռնկությամբ զբաղվելու համար բնական կամ այլ կացարան պարբերաբար տրամադրելը կամ պոռնկությամբ զբաղվելուն այլ ձևով նպաստելը...»: Այս պարագայում գույքային օգուտ ստանալու նպատակը կվերաբերի հոդվածում նշված բոլոր գործողություններին:

Ատենախոսության վերջին՝ «*Մարմնավաճառության կանխարգելումը*», գլխում ներկայացված են մարմնավաճառության դեմ պայքարի գործում միջազգային և արտասահմանյան երկրների օրենսդրության մոտեցումները, ինչպես նաև ՀՀ-ում մարմնավաճառության կանխարգելման միջոցառումներ:

րը:

Հեղինակի կարծիքով մարմնավաճառության դեմ պայքարում կենտրոնական հարցն այն է, թե ինչ կարգավիճակ պետք է ունենա մարմնավաճառությունը և մարմնավաճառը, այսինքն ինչպիսի վերաբերմունք պետք է դրսևորի պետությունը այս երևույթի հանդեպ: Տարբերակները երեքն են՝ մարմնավաճառության քրեականացում, մարմնավաճառությամբ զբաղվելու համար վարչական պատասխանատվության սահմանում, մարմնավաճառության օրինականացում: Ատենախոսը համարում է, որ մարմնավաճառության քրեականացումը արդյունավետ լինել չի կարող: Նախ, պատմական փորձը վկայում է, որ մարմնավաճառների դեմ կիրառվող կոշտ միջոցները դրական արդյունքներ չեն տալիս: Մարմնավաճառությամբ զբաղվելու համար քրեական պատիժ սահմանելը նաև վտանգավոր է այն առումով, որ դա կարող է բերել սեռական բնույթի հանցագործությունների աճին: Մասնավորապես, Ավստրիայում մարմնավաճառության քրեականացումից հետո բռնաբարությունների թիվը աճեց մոտավորապես 2,5 անգամ: Հեղինակի կարծիքով, մարմնավաճառության քրեականացումը պարունակում է մեկ այլ վտանգ ևս: Սոցիալ-տնտեսական զարգացման ցածր մակարդակ ունեցող երկրներում մարմնավաճառության քրեականացումը կարող է հանգեցնել կոռուպցիայի աճին, հատկապես իրավապահ մարմինների աշխատակիցների շրջանում: Հեղինակի կարծիքով, ներկայիս ծանր սոցիալ-տնտեսական պայմաններում նման վտանգ կարող է առկա լինել նաև ՀՀ-ում: Մարմնավաճառության քրեականացմանը դեմ են արտահայտվում նաև ՀՀ քաղաքացիները: Հարցվածների միայն 25%-ն է կողմ արտահայտվել, որ մարմնավաճառությունը համարվի հանցագործություն:

Մարմնավաճառության կանխարգելման հաջորդ մարտավարությունը մարմնավաճառության օրինականացումն է: Այս եղանակի կողմնակիցները մարմնավաճառության օրինականացումը հիմնավորում են նրանով, որ դա կհեշտացնի մարմնավաճառների նկատմամբ բժշկական հսկողության իրականացումը, կպաշտպանի մարմնավաճառներին, իսկ պետությանը կբերի որոշակի ֆինանսական օգուտներ: Սակայն, ատենախոսը համամիտ չէ նշված մոտեցմանը և կարծում է, որ մարմնավաճառության օրինականացումը չի կարող լուծել տվյալ խնդիրները: Նախ, մարմնավաճառության օրինականացումը չի երաշխավորում ապօրինի մարմնավաճառության վերացումը: Դրա մասին վկայում է այն փաստը, որ այն պետություններում, որտեղ պաշտոնապես մարմնավաճառությունը թույլատրված է (Նիդերլանդներ, Գերմանիա) գոյություն ունի նաև ապօրինի մարմնավաճառություն: Երկրորդ, մարմնավաճառության պաշտոնապես գրանցումը կարող է բերել մարմնավաճառների նրանց ծառայություններից օգտվողների թվի աճին: Եվ վերջա-

պես, այս քայլին պատրաստ չէ նաև հասարակությունը: Հարցված քաղաքացիների ընդամենը 40%-ն է կողմ արտահայտվել մարմնավաճառության օրինականացման օգտին: Մարմնավաճառության օրինականացմանը դեմ են հարցված իրավապահների 56%-ը, թեև հարցված մարմնավաճառների 80%-ը նշել են, որ կողմ են մարմնավաճառության օրինականացմանը: Մարմնավաճառության օրինականացման գործընթացը կարող է առաջ բերել որոշ բարդություններ. ի՞նչ չափով և կարգով են հարկվելու մարմնավաճառները, ինչպե՞ս է հաշվարկվելու նրանց եկամուտը:

Այս ամենը հաշվի առնելով՝ ատենախոսը նպատակահարմար է համարում, որ մարմնավաճառությունը պատժվի վարչական տույժով (այս տարբերակն էլ ներկայում գործում է ՀՀ-ում): Մարմնավաճառության համար վարչական պատասխանատվություն սահմանելով՝ պետությունը իր արդարացի վերաբերվունքն է դրսևորում այս երևույթի նկատմամբ: Այդպիսի վերաբերմունքը ատենախոսի համոզմամբ արդարացի է, քանի որ մարմնավաճառությունը իր հանրային վտանգավորության աստիճանով չի համապատասխանում հանցագործություն լինելու չափանիշներին, սակայն այն չի կարելի համարել օրինական գործունեության տեսակ, ուստի պետք է պատժվի վարչական պատասխանատվության միջոցներով: Մարմնավաճառությունը չդիտարկելով որպես օրինական զբաղմունք՝ պետությունը, ըստ էության, ցույց է տալիս, որ անհրաժեշտ է պայքարել դրա դեմ:

Հեղինակի կարծիքով, մարմնավաճառության կանխարգելման համար վարչական պատասխանատվություն սահմանելու հետ միասին անհրաժեշտ է ձեռնարկել կանխարգելման միջոցառումներ: Որպես վաղ կանխարգելման եղանակ, հեղինակը առաջարկում է սեռական դաստիարակություն դասընթացի ընդգրկելը դպրոցական ծրագրում, պոռնոգրաֆիկ կայքերի արգելափակումը ՀՀ տարածքում, պետության կողմից համապատասխան քարոզչության իրականացումը և այլն: Սակայն, բացի պոռնոգրաֆիկ կայքերից այլ կայքերում (գովազդային, սոցիալական) նույպես տեղադրվում են մարմնավաճառների գովազդներ: Իրավապահ մարմինների խնդիրն է հայտաբերել գովազդ տեղադրող մարմնավաճառներին և պահել նրանց հսկողության տակ, ինչպես նաև հանել այդ գովազդները համացանցից:

Ատենախոսության **Եզրակացության** մեջ հեղինակն արել է ներքոհիշյալ եզրահանգումները, բերել համապատասխան առաջարկություններ:

Ատենախոսի դիրքորոշման համաձայն՝ մարմնավաճառության կանխման միջոցառումները պետք է լինեն հնարավորինս հստակ, նպատակային և հեշտ կիրառելի՝ չպահանջելով մեծ ֆինանսական ծախսեր և երկար ժամանակ: Կանխման միջոցառումներ ձեռնարկելիս պետք է առանձնահատուկ ուշադրություն դարձնել մարմնավաճառությանն առնչվող հանցագործու-

յուններից տուժած անձանց շահերի պաշտպանությանը: Ղրա հետ մեկտեղ հարկավոր է պայքարել մարմնավաճառությանն առնչվող բացասական երևույթների հետ, ինչպիսիք են՝ մարմնավաճառների և հաճախորդների, ինչպես նաև մարմնավաճառների միջև բռնության կիրառումը, անչափահասների՝ մարմնավաճառների ծառայություններից օգտվելը, սեռավարակների տարածումը: Մասնավորապես, առաջարկվում են մարմնավաճառության դեմ պայքարի հետևյալ միջոցները՝

- Համացանցում իրենց ծառայություններն առաջարկող մարմնավաճառների հայտնաբերում և նրանց նկատմամբ հսկողության սահմանում:

- Հեռուստատեսությամբ ֆիլմերի և հաղորդումների ցուցադրում, որոնք կներկայացնեն մարմնավաճառության պատճառած վնասերը և մարմնավաճառների կյանքի տխուր ու դժբախտ կողմերը:

- Մարմնավաճառների հետ բացատրական աշխատանքները արդյունավետ դարձնելու համար առաջարկվում է յուրաքանչյուր մարմնավաճառի համար կազմել տվյալների անհատական քարտ, իսկ բացատրական աշխատանքները իրականացնել հոգեբանի մասնակցությամբ:

- Անհրաժեշտ է բացատրական աշխատանքներ կատարել օդանավակայաններում, հատկապես թրաֆիքինգի նպատակակետ երկրներ մեկնող ուղևորների շրջանում՝ թրաֆիքինգի գոհ դառնալուց խուսափելու համար անհրաժեշտ տեղեկատվություն տրամադրելով նրանց:

- Առաջարկվում է վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի հոդված 179¹-ում ներառել հետևյալ դրույթը՝ «սույն հոդվածով պատասխանատվության ենթարկված անձինք ենթակա են պարտադիր բժշկական ստուգման, իսկ նրանց մոտ վեներական հիվանդություն հայտնաբերելու դեպքում վերջիններս ենթակա են հարկադիր բուժման»:

Բացի մարմնավաճառության կանխարգելմանն ուղղված հարցերից որոշակի խնդիրներ կան մարմնավաճառության հետ կապված հանցագործությունների համար պատասխանատվություն նախատեսող հոդվածներում:

- Մշակվել են հոդված 166-ի կատարելագործմանն ուղղված հետևյալ առաջարկությունները՝

- Հոդված 166-ի 3-րդ մասի առաջին կետը պատասխանատվություն է սահմանում հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով նախատեսված արարքները երկու կամ ավելի անձանց նկատմամբ կատարելու համար: Առաջարկվում է հոդվածում “երկու կամ ավելի անձանց” փոխարեն օգտագործել “երկու կամ ավելի անչափահասների” արտահայտությունը:

- Որոշակի խնդիրներ կան հոդված 166-ի սանկցիայի առումով:

Հոդվածի առաջին մասով սահմանված է 1-5 տարի ժամկետով ազատազրկում: Հոդված 261-ի համար սահմանված է 1-3 տարի ժամկետով ազատազրկում: Առաջարկվում է բարձրացնել հոդված 166-ի սանկցիայի նվազագույն շեմը

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐՆ ԱՐՏԱՑՈՒԱԾ
ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄՆԵՐԸ

Ատենախոսության հիմնական դրույթներն արտացոլվել են հեղինակի հետևյալ գիտական հրապարակումներում՝

1. Մարմնավաճառության կանխման միջոցառումները // Պետություն և իրավունք, թիվ 1(63), Երևան 2014, էջեր 98-105:
2. Մարդու թրաֆիքինգի քրեաիրավական հիմնախնդիրները // Դատական իշխանություն, թիվ 1-2(175-176), Երևան 2014, էջեր 36-43:
3. Մարմնավաճառությունը քրեաիրավական արգելքների տեսանկյունից // Դատական իշխանություն, թիվ 8(169) , Երևան, 2013, էջեր 10-15
4. Մարմնավաճառությամբ զբաղվող անձանց կրիմինալոգիական բնութագիրը ՀՀ-ում// ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի ասպիրանտների և հայցորդների 2014 թ. նստաշրջանի նյութերի ժողովածու, ԵՊՀ հրատարակություն, ԵՊՀ 2015, էջեր 256-267:

Гурген Левонович Котанджян

УГОЛОВНО-ПРАВОВЫЕ И КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ СВЯЗАННЫЕ С ПРОСТИТУЦИЕЙ

РЕЗЮМЕ

Кандидатская диссертация посвящена исследованию уголовно-правовых и криминологических проблем связанных с занятием проституцией в Республике Армения.

Актуальность темы обусловлена в первую очередь тем, что проституция представляет значительную угрозу для физического и нравственного здоровья населения, так, как она искажает нравственные ценности, способствует распространению венерических заболеваний, синдрома ВИЧ, способствует увеличению общего уровня преступности. В РА проституция не считается преступлением и за занятие ею предусмотрена административная ответственность, однако предусмотрена уголовная ответственность для деяний, сопряженных с проституцией. Существуют определенные проблемы, связанные с квалификацией и, в частности, разграничением данных составов преступлений.

Довольно сложна разработка мер по предупреждению проституции, так как ни Уголовный кодекс, ни Кодекс об административных правонарушениях не дают четкой формулировки проституции, не вырабатывают единого подхода к социальной сущности причин, порождающих это явление. Кроме того, в Армении до сих пор не осуществлялись комплексные исследования проблематики проституции, не были изучены современное состояние проституции в РА, формы занятия проституцией, криминологические особенности лиц занимающихся проституцией.

В таких условиях очевидна необходимость научного изучения данного явления.

Целью диссертационного исследования является изучение состояния проституции и преступлений, связанных с ней в РА, а также разработка мероприятия направленных на предупреждение проституции.

Теоретической основой диссертации являются базовые работы отечественных и зарубежных ученых в сфере уголовного права, криминологии, психологии, медицины. Диссертационное исследование основано на различных научных источниках - монографиях, научных публикациях, комментариях соответствующих законодательных актов.

Эмпирической основой диссертации являются результаты экспертной оценки и опросов среди работников правоохранительных органов, врачей, граждан, а также интервью с лицами, занимающихся проституцией, судебные приговоры по рассматриваемым статьям, статистические данные, взятые с официальных сайтов полиции и статистической службы, публикации СМИ о проституции.

На основе вышеуказанных источников было сформулировано понятие о проституции, были представлены криминологические особенности лиц, занимающихся проституцией, выявлены факторы, обуславливающие проституцию, а также были разработаны предложения в плане усовершенствования законодательства, касающегося деяний, связанных с занятием проституцией. Кроме того, были представлены предложения, касающиеся вопросов профилактики проституции и связанных с ней других негативных явлений.

В диссертации предлагается в кодексе административных правонарушений РА в статье 179¹ сформулировать следующее определение проституции: проституция – это вид деятельности, в котором лицо (проститутка) периодически или с таким умыслом предоставляет услуги сексуального характера другому лицу (клиенту) за вознаграждение вне зависимости от его формы и способа передачи.

Автор предлагает следующие меры профилактики проституции: внедрение должной системы сексуального образования в школьную программу с преподаванием этого предмета врачами или психологами, блокирование порнографических сайтов на территории РА, составление карточек личных данных проституток и проведение разъяснительных работ с проститутками с участием психолога. Автор предлагает также показ фильмов и передач по телевидению, демонстрирующих печальную и тяжелую сторону жизни проституток.

Автор считает, что для снижения трафика будет полезным введение поощрительной нормы в УК РА, в частности, предлагается в статье 132 УК РА ввести следующее положение: “лицо, впервые совершившее деяние, предусмотренное частью первой или пунктом первой части второй статьи 132 УК РА, которое до эксплуатации потерпевшего освободило его и способствовало раскрытию преступления, освобождается от уголовной ответственности, если в его деянии нет другого состава преступления”.

Диссертант считает важным выявление проституток, предлагающих свои услуги в интернете и установление надзора над ними.

GURGEN LEVON KOTANJYAN
CRIMINAL AND CRIMINOLOGICAL PROBLEMS
RELATED TO PROSTITUTION

RESUME

The PhD thesis is devoted to problems of prostitution and other negative phenomena associated with prostitution in the Republic of Armenia. Actuality of the theme is due primarily to the fact that prostitution is a significant threat to the physical and moral health of the population, as it distorts the moral values of the society, contributes to the spread of sexually transmitted diseases, HIV syndrome, supports the increase of the overall level of crime. In RA, prostitution is not a crime but an administrative offence, however criminal liability is stipulated for several acts associated with prostitution. Frequently problems arise in regard to the qualification and differentiation of such offences.

The elaboration of measures to prevent prostitution is rather complicated as neither the Criminal Code nor the Code of Administrative violations give the clear definition of prostitution. There is not a uniform approach to the understanding of the social nature of the causes of this phenomenon. In addition, comprehensive studies of the phenomenon of prostitution in Armenia were not conducted yet, which would reveal the current state of prostitution, forms of prostitution, criminological characteristics of persons involved in prostitution.

In such circumstances, the need for the scientific study of this phenomenon is obvious.

The aim of this research is to study the state of prostitution and crimes related to it in the RA, and to elaborate preventative measures of prostitution.

The theoretical basis of the research are the scientific works in the field of criminal law, criminology, psychology, and medicine. The dissertation research is based on various scientific sources - monographs, scientific articles, commentaries of relevant laws.

The empirical basis of the thesis are the results of expert opinions and surveys among law enforcement officials, doctors, citizens, as well as interviews with persons engaged in prostitution, court sentences on concidered articles, statistics obtaines from the official websites of the police and the statistical service, media publications on prostitution.

On the basis of above mentioned sources the author formulated the concept of prostitution, presented criminological characteristics of prostitutes, the factors causing prostitution, as well as drafted suggestions aimed to the improvement of the legislation related to prostitution.

In the thesis is proposed to formulate the following definition of prostitution in the article 179¹ of the RA Code of Administrative Offences: prostitution - is an activity in which the person (prostitute) periodically or with such intent provides sexual services to another person (the client) for a fee regardless of its form and method of transmission.

The author suggests the following measures to prevent prostitution: the introduction of an adequate system of sex education in the school curriculum, teaching of this subject by physicians or psychologists, blocking pornographic sites on the territory of the Republic of Armenia, drawing cards of personal data of prostitutes and conducting explanatory work with prostitutes involving a psychologists. The author also offers a films and television programs screenings that demonstrate hard side of the life of prostitutes.

The author considers that in order to reduce trafficking it will be useful to introduce an promotional norm in Article 132 of the Criminal Code of RA, in particular: "The person who has committed an offence pursuant to the first part or the second part of the first paragraph of Article 132 of the Criminal Code of RA, who till the exploitation of the victim let him/her free and support to exposure of the crime, is exempted from criminal liability if his/her act does not constitute another corpus delicti".

The author considers importance of the detection of the prostitutes offering their services on the Internet and the establishment of supervision over them.